

donskum blaði, men þaðar greinir greiddu bert frá hövuðsgongdinni.

Tá ið Gudmund Effersee, sýslumaður, einri kom at halda grannastevnu í Sumba, hevði hann við sær heiðurslønir til bjargingarmennin: bjargingarmedalju til Pól uppi í Kviggj við navni hansara rist í og orðunum: «Af Farens Svælg fremblomstrer Pris og Løn». Felagar hans fingi 32 kr. í heiðursløn, sjálvsagt eisini teir fyra, sum bjargaðu liv Jóan Peturs og Jákupsar í fyrsta parti av ódnarleikinum og vóru við í seinra parti ta longu tíð, tað stóð teimum øllum um livið á Sundinum.

Smásinni trivist allastaðni: Ein maður kundi ikki bara sær, tá heiðurslønir var handað monnum, og helt fyr, at tað var mismunur, at Pól skuldi fáa medalju, fram fyr hinar. Tá reistist Gudmundur Effersee úr sæti og segði ilskliga: «Tú skalt minnst til, at Pól uppi í Kviggj umframt sum oddamaður í hesari longu nú víðagittu vandaferð langt síðani hevur havt heiðurstekin uppiborið fyrri sini brøgd í so mongum fornum». Effersee kendi Pól's lyndi til fulnar og visti til dómis væl um, at hann hina ódnarferðina, tá ið fleiri vágsbátar mundu gingið burtur á veg frá Flæsjunum, soleiðis sum Jákup Dahl, próstur, hevur greitt frá, í ódnarstormi fór fram við bergseggini og at enda fekk eygað á Dánjal við Misá og hansara menn, sum høvdu sliðið upp undir land vesturi undir Sumbiarbjørgum, men lúgvadur til deyða ikki vóru førir at vinna longur fram. Tá fór Pól við eigarunum av «Hvita» vestur undir land og ferði bát og manning til Sumbiar, tí ikki var lendandi á Vágseiði, umframt so mangt annað bæði á sjógv og landi. Hetta ummæli Effersee's kundi ongin rættvisur sumbingur mótmæla; teir vistu av royndum, at oddamaður kravdist í hvørjari ferð, skuldi hon vælferð verða, tí Várhara var ikki javnaðarmáður, tá ið hann býtti sínar gávur út.

Viðmerkingar

Eg eri ofta biðin av monnum bæði í og av bygd enn tá norðaneftr um at skriva um hesa ógloymliga bjargingarferð og nevna mennin á navni, men í fleiri ár havi eg ikki litið mær til at fara undir verkið og lýsa tað so stórbært, sum tað er vert; tí sum meinkunnugir í Sunnba dugi eg allvegis at meta, hvussu djárvir, sjálvan seg gloymandi og fjallsterkir hesir menn hava verið. Ti ongastaðni ella nakrantíð, sum eg veit um, hava

Á Pollinum í Sumba er høgligari nú at lenda enn ódnardagin 4. novembur 1890. «Men enn er brim-pláss», sigur William Joensen, sum er einasti eftir av Hargabrøðrunum. Myndir: Kalmar.

menn við meira fullráðdum huga og undir verri sálarkúgandi og nervaspennandi umstøðum sett sitt liv í vága fyrri at bjarga aðrar frá deyða. Men tá ið ongin kann ella vil, og er nú eri komin til ta metan, at eg kann gera tað so væl sum nakar annar, havi eg roynt at varðveita minnið um kapparnar fornu; men samstundis má ikki gloymast, at tað vóru fleiri aðrir sumbingar, ið hug høvdu at fara, enn teir, ið fóru, men ikki sluppu við, tí fullmannað var.

Teir fyra, ið fyrru bjargingarferðina fóru, men sum máttu seta upp á Hólmnum við Jóan Peturi og Jákupi, vóru Jóan Pauli í Abramstovu, Tummast (Massurin) í Ólhúsi, Dánjal í Abramstovu, allir úr Hørg, og Simun undir Hamri.

Teir fimm, ið byrjaðu seinri bjargingarroyndina, vóru Pól uppi í Kviggj, Jenis í Skemmuni, Tummast Jóhan úr Hargastovu, allir úr Hørg, og mágur Pól Jenis í Andrasgarði og bróðirinn Magnus í Andrasgarði, heiman úr Gørdum. Allir, sum eg her havi nevnt, vóru kendir sum stakmenn uttan kanska Magnus; men hann visti her í royndum, at hann eisini átti mansevni, tá ið umgalt dirvi og bragdleika.

Teir triggir, sum ikki lukkaðust í bátin, tí Pól noyddist so bráðliga at kvetta stavnatogið fyrri at bjarga báti og manning undan ólogunum, vóru Dánjal í Laðangarði, hálvbróðir Pól, Jóhannis í Abramstovu og Tummast í Lopra, ikki minni menn í nokrum leiki enn hinir.

Eg vil treystliga viðmerkja hetta, tí tað er av onkrum hildið, at teir afturá seg at fara við, tí tað vóru vónirnar fyrri øllum, sum at renna seg í tann vissa deyða. Men hóast eg veit, at ongin hevur so sterkur verið, at hann ikki onkuntíð hevur kent veikir stundir, so fái eg meg illa at trúgva, at hetta var atvoldin, tí hesir menn vóru alvegis herdir í verstu vandaferðum bæði í brimi og bergi. Dánjal í Laðangarði gekk bróðurnum næstur í øllum fornum; Jóhannis í Abramstovu var ein sjógarpur, sum neyvann fann sín yvirmann, tað gav at bita, at hann doyði við ár í hendi á kappbróðri, 86 ára gamalur. Og Tummast í Lopra var

alla teira tíð felagsmaður Pól's og helt á við at søkja sjógv til ellisár.

Hesir menn so væl sum allir rættir sumbingar vóru av tí gamla berginum brotnir, og brøgd og eftirmæli vóru teirra hægsta mið sum hjá teimum fornu grikkunum og sum ein arvur frá fornfedrunum vikingunum, ið bygdu hesar oyggjar og síðani varðveittir í kvæðunum til dagin í dag.

Maðurin var í meti meira virdur eftir dugnaskapi og bragdleika enn eftir ogn-um. Teir gomlu vóru viskifúsir og livsglaðir, brøgd og virki gingu hond í hond, og kapping fór fram í øllum fornum ikki minst á bjargaferðum og útiróðri; kapp-róð varð íðuliga á ytstu havmið bæði út og aftur at landi. Teir hildu tað ikki vera synd, sum so mong heilig bítisbørn í dag halda, at halda skemtan, látur og gleim «tí Gud gleddi hann, ið glaður var — hann var Gudi kærur».

Veitslukærir og dansikærir havnaðu teir onki av livsins góðsku, teir vóru ikki fráhaldsmenn og enn minni «frelstir», slika hugsan metaðu teir sum guds-spottan eftir Jesusar orðum um farisearnar, og Paulusar, at hann mátti hvønn einsta dag bota um sína sál, um hann skuldi vóna at vinna sín himmiríkispart. Tí í halgubók vóru teir fornu stinnir, sum eisini Schrøtar, prestur, sigur — um

ár 1800 — at tá ið hann einaferð staddur í Hovi vildi sannføra bygdamennin um, at bæði trøll og huldufólk vóru ímyndingarfostur, slógu teir upp í Halgubók, og við hennara orðum prógvaðu teir fyrri prestinum, at tað var hann, ið var á skeivari leið.

Allir feroingar kunna vera ernir av slíkum monnum og teirra avreksverki og ikki minst sumbingar, tí í einari bygd so uttanhandan, sum Sumba var, rennur sama blóð í øllum æðrum, tí teir útintu í royndum tað, sum Halgubók sigur er tað størsta bragdið av øllum, at seta *sitt liv* í váða fyrri at bjarga annars lívi.

Eg veit um tey mætastu brøgd um heimin og tey mongu og miklu roysni, okkara hugprúðu sjógarpur, kanska heimsins besta sjómanstílfar, hava framt, men onki, haldi eg, fer fram um hesa bjargingarferð, allar umstøður sammetaðar. Teirra hugsjónir og bragdarhugur var skaptur av tí hábersliga kvæðandanum, sum enn livir í okkara bestu monnum, men sum eintáttaðir eftiraparar av mongum nútímansrøskapi í mentan og ómansligum hugsunarhátti, ið nú sjálvkravdir setast ovast við borðið og krevja orðið í øllum fornum, vilja hava okkum at sleppa upp á fjall, hóast teir ikki vita meir um fedranna mentan enn hundur um himmiríki. Slíkt bragd, sum hetta er, er hundrað ferðir størri enn øll itróttarbrøgd tilsaman.

Kvæðini skaptu hesar avrekskappar, og teir skaptu sumbinga miklasta bragdarkvæði. Um oddamannin Pól uppi í Kviggj, sum hevði til tiltak: «Eg kenni meg sjálfan», og «Gud náði hann, ið ongan óvundarmann eigur», segði maður á ellisárum, ið ofta var hansara mótsøðumaður í teirra virkisdøgum, langt eftir tað Pól var deyður, at hansara javnlíki hevði ikki verið í bygdini og kom heldur ikki aftur; men hann hevði eitt brek, hann var ovmiðleysur á hondini. Hann meinti við hetta, at Pól's gávumildni hevði forðað honum at leggja so nógva ogn undir seg, sum hann annars við sínum sjáldsama dugnaskapi hevði verið førur fyrri. Men mong vilja halda við teimum, ið nutu gott av honum, at hansara góða hjartalag kundi ikki nevast eitt brek, men ein dygd, tí honum ella hansara treyt ongantíð nakað av hesari atvold. Gomul kona, ið buði hjá Póli á sínum ungu árum, segði við meg, at hann var tað mest góðliðandi menniskja, hon hevði kent.

Á fimtiáradegnum aftaná hesa merkishending kvað abbasonur Pól:

*Enn kann lesast slóð av tínum fótafari,
roysnisrúnir skar tú djúpt í Beinisuørð.
Tá ið brimið treður ódnardans um*

*landið,
dunar kappkvæði títt um Sumbiarfjórð.*

Tað eru nú 55 ár, síðan Pól doyði, og komið upp á hálvfjórðinstjúgunda ár, síðani sjónleikurin mikli fór fram, bardagin millum havið í uppøstum veldi og mansins vit, dirvi og dugna, sum at enda bar sigurin heim. Tí er tað í evstu stund at seta teimum eitt varandi minni, tí minnir kámost og broytast, sum ikki verða fest á blað. Beinleiðis, sum eg havi hoyrt menn, sum vóru við í bragdarferðini, og sum Pól uppi í Kviggj og áskoðarar hava sagt frá, er manna-gongdin í minari frásøgn. Og er hon ikki evnað í stórleika bragdinum verdig, er tað min pennur, sum svikti, men hugurin var tó hin besti, sum santa Paulus sigur.

Nú hvila seggjarnir gomlu undir grønu torvu, men teir liva í Sumbiar søgu, so leingi sum bygdin bragdar.

*Ramastu rúnir um rættar menn
er varandi minnisvarði.
Litið nyttar bert mansins navn
á steini í kirkjugarði.*